

Schoolwide Positive Behavior Support in het mbo

De opleidingen Dienstverlening, niveau 2 (Helpende zorg en welzijn, Medewerker facilitaire dienstverlening, Medewerker sport en recreatie) van ROC van Twente passen sinds schooljaar 2022-2023 de principes toe van School Wide Positive Behavior Support (SWPBS). In het basisonderwijs heeft onderzoek naar SWPBS een afname van probleemgedrag aangetoond en een groei van sociale competenties van leerlingen laten zien. In het mbo is nog weinig onderzoek gedaan naar de effectiviteit van SWPBS. Docenten van ROC van Twente zijn enthousiast over de aanpak en ervaren positieve effecten. Hoe zijn zij gestart met SWPBS en wat zijn hun eerste ervaringen? [ANOUK BRAAKHUIS, INGE ZWEERS](#)

Veel mbo niveau 2 docenten ervaren hun doelgroep studenten als complex. Ze vinden het lastig om ze in de juiste leerhouding te krijgen. Docenten geven aan dat ze eerst in de relatie met de student moeten investeren voordat ze kennis, vaardigheden en de juiste beroepshouding aan hen kunnen overdragen. De aanpak Schoolwide Positive Behavior Support (SWPBS) heeft in grote lijnen als doel om schoolbreed en vanuit gedeelde waarden een veilig en positief schoolklimaat te creëren dat alle studenten in staat stelt om optimaal te profiteren van het geboden onderwijs¹.

De kernelementen van SWPBS² zijn:

1. Positieve gedragsverwachtingen die door het team worden gedragen.
2. Een preventieve aanpak.
3. Focus op het bekrachtigen van positief gedrag en het effectief ombuigen van ongewenst gedrag.
4. Interventies die gebaseerd zijn op data.
5. Samenwerken met studenten, ouders en zorg.

Met name in de Verenigde Staten is veel onderzoek gedaan naar SWPBS. Uit onderzoek blijkt dat SWPBS bijdraagt aan een vermindering van gedragsproblemen, een verbetering van het schoolklimaat, een

betere sfeer en een toename van het gevoel van competentie bij docenten³. Deze resultaten doen vermoeden dat SWPBS ook voor het mbo een veelbelovende aanpak

MINIMAAL 80% VAN DE
DOCENTEN WILDE SWPBS
IMPLEMENTEREN

is. Daarom hebben de opleidingen Dienstverlening niveau 2 van ROC van Twente besloten om SWPBS in te zetten en de implementatie van en eerste ervaringen met SWPBS in twee jaar te onderzoeken.

DRAAGVLAK BINNEN HET TEAM

Voordat je als team van start kunt gaan met het toepassen van SWPBS in je opleiding, is het noodzakelijk dat er voldoende draagvlak voor is in het team. SWPBS is een schoolbrede aanpak. De redenering hierachter is dat gedragsproblemen van studenten de verantwoordelijkheid zijn van iedereen op school. Ze kunnen niet per individu worden opgelost en het is niet de taak van één persoon. SWPBS vraagt van het hele team dat het meewerkt aan verandering van gedrag, inclusief het eigen gedrag. »

Daarom is het belangrijk dat minimaal 80% van het onderwijsteam de aanpak omarmt, voordat met SWPBS gestart wordt.

Alle docenten van de drie teams Dienstverlening niveau 2 op ROC van Twente zijn voorafgaand geïnformeerd over SWPBS middels een inspiratiesessie. Aan het eind van deze sessie is gepeild of docenten positief tegenover SWPBS staan. Dit konden

Wat vinden docenten belangrijk bij de implementatie van SWPBS:

- > *'Het moet niet allemaal vastliggen. Hoe meer regels je opstelt, aan hoe meer regels je ook als docent moet houden.'*
- > *'Ik wil PBS inzetten als ik mij er goed bij voel. Als het een keer niet uitkomt, moet dat niet erg zijn.'*
- > *'De verwachtingen moeten duidelijk zijn en elke docent moet zich hier aan houden. Niet elke docent hoeft dat op dezelfde manier te doen.'*
- > *'Belangrijk om het met elkaar te doen, dat motiveert elkaar!'*

zij aangeven met een cijfer tussen de 1 en 10. Hieruit kon geconcludeerd worden dat minimaal 80% van de docenten SWPBS wilde implementeren in het onderwijs.

Het is van belang dat alle teamleden worden betrokken en een zinvolle rol krijgen bij het implementeren. Daarnaast moeten ze inzicht hebben wat de verandering voor hen betekent en wat zij ermee kunnen⁴. Om de betrokkenheid van de teamleden te vergroten zijn interviews gehouden met docenten uit de drie teams om te achterhalen wat voor hen belangrijk is bij het implementeren van SWPBS. Hieruit kwam naar voren dat docenten enthousiast zijn over de eerste ervaringen met SWPBS. Ze vinden het belangrijk om SWPBS in te zetten. Als de sfeer goed is, komen studenten beter tot leren. Ze vinden het belangrijk om aan de slag te gaan met het gedrag van studenten. Docenten vinden het belangrijk dat de interventies die worden ingezet passen bij hun manier van lesgeven. Als ze een interventie niet

vinden passen bij hun manier van werken, willen ze de mogelijkheid hebben om het eigen te maken of niet in te zetten.

AAN DE SLAG

Nadat duidelijk was dat er commitment is vanuit de teams is gestart met een pilotjaar. Om SWPBS te implementeren is een PBS-team samengesteld met daarin een teammanager van één van de betrokken teams, zes docenten

EÉN VAN DE SPEER-
PUNTEN VAN SWPBS IS
DATA VERZAMELEN

(twee uit elk team) en een externe PBS-coach vanuit expertisecentrum PBS Windesheim. Om de implementatie van en ervaringen met PBS in de drie teams Dienstverlening niveau 2 te onderzoeken, sluiten ook een docent-onderzoeker en de practoor vanuit

practoraat Versterken Leerproces Niveau 2 aan. Samen stippelen zij de SWPBS route uit, zetten zij activiteiten in gang, monitoren zij de activiteiten en sturen waar nodig bij. Het PBS-team komt maandelijks bijeen om stappen te zetten in het implementeren en borgen van SWPBS in de school.

Team Medewerker sport en recreatie is in de loop van het schooljaar verhuisd naar een andere locatie. Docenten hadden in overleg besloten dat ze coulant om zouden gaan met de gedragsverwachting 'ik kom op tijd', omdat studenten wat tijd nodig hebben om de locatie te leren kennen. Studenten gingen er echter zelf vanuit dat de verwachtingen blijven gelden. Student Aart kwam te laat op school en meldde zich bij het lokaal waar hij les had. Waar de docent voornemens was hem toe te laten in de les, gaf Aart zelf aan dat hij te laat was en in het open leercentrum te gaan werken. Coullance was dus niet nodig. De verwachtingen bleven duidelijk voor de studenten.

Het PBS-team is de implementatie van SWPBS begonnen met het opstellen van gedragsverwachtingen. Samen met alle teamleden zijn gedragsverwachtingen opgesteld die door alle teamleden worden gedragen. Gedragsverwachtingen zijn regels die positief en vanuit de ik-vorm zijn geformuleerd. Er is duidelijk geschraapt in de regels. In plaats van vijftien regels worden nu bij de start van het schooljaar drie gedragsverwachtingen aangeleerd. Studenten kunnen het hierdoor beter onthouden en hoeven zich maar op drie gedragsverwachtingen te richten. 'Niet te laat komen' is nu bijvoorbeeld 'ik ben op tijd'.

Duidelijkheid is belangrijk voor de studenten. Daarom staan bij de start van de les de drie gedragsverwachtingen op het bord. Op deze manier zien de studenten direct wat er van hen verwacht wordt. Zij weten ook wat de consequentie is als ze wel hun telefoon pakken tijdens de instructie of als ze wel te laat zijn. Telefoons gaan bijvoorbeeld in de telefoonbak.

In de loop van het schooljaar hebben de teams nog enkele gedragsverwachtingen toegevoegd. Deze zijn inzichtelijk gemaakt voor studenten door ze als poster in de klaslokalen te hangen.

DATA VERZAMELEN

Werk het gebruik van de gedragsverwachtingen? Komen de studenten daadwerkelijk vaker op tijd in de les? Eén van de speerpunten van SWPBS is data verzamelen. Deze data geeft informatie over de gang van zaken in de praktijk en wordt gebruikt om

Docenten en studenten zijn overwegend positief over de implementatie van Schoolwide Positive Behavior Support (SWPBS) bij opleidingen Dienstverlening niveau 2. Dit blijkt uit:

- > *Docenten passen de gedragsverwachtingen toe in hun lessen en geven aan dat de effecten direct zichtbaar zijn.*
- > *Docenten hebben inspraak bij het opstellen van de gedragsverwachtingen. Hierdoor staan ze achter de verwachtingen en passen ze ze ook daadwerkelijk toe tijdens hun lessen.*
- > *Studenten vinden het prettig dat er op een eenduidige manier met de gedragsverwachtingen wordt omgegaan. Ze weten wat van hen wordt verwacht en er is duidelijkheid.*

je handelen af te stemmen op wat nodig is. Vaak wordt er bij data verzamelen gedacht dat dit een ingewikkeld proces is. Toch kan dit binnen het onderwijs ook op eenvoudige manieren, zoals het inzetten van flitsmetingen. Bij een flitsmeting wordt op meerdere momenten in de week bij de klassen geturfd hoeveel studenten op tijd waren in de les, de juiste materialen bij zich hadden en de telefoon hadden opgeborgen. Bij de opleiding Medewerker sport en recreatie is na 10 weken en na 20 weken een flitsmeting gedaan. Hieruit kwam naar voren dat na 10 weken 88% van de studenten op tijd in de les was. Na 20 weken aandacht besteden aan de gedragsverwachting 'ik kom op tijd' kwam 94% op tijd. »

Verwachting	Meting 1 Na 10 weken	Meting 2 Na 20 weken
Ik ben op tijd	88%	94%
Ik heb de juiste materialen bij me	95%	99%
Ik berg mijn telefoon op	85%	87%

GEDRAGSINTERVENTIES

Binnen het onderwijs zijn altijd studenten voor wie de algemene regels niet voldoende zijn. Voor hen worden specifieke interventies ingezet. Bij de opleidingen Dienstverlening krijgen studenten een studieadvies. Om studenten met

DOCENTEN REAGEREN IN HET ALGEMEEN POSITIEF OVER SWPBS

een negatief studieadvies handvaten te geven om aan hun beroepshouding te werken, krijgen ze een houdingsboekje genaamd 'Op weg naar mijn positieve studieadvies'. Hierin staan de gedragsverwachtingen. Ze kiezen in overleg met hun studieloopbaanbegeleider maximaal drie gedragsverwachtingen waar zij aan willen werken. Tijdens de lessen kunnen ze hun voortgang meten door feedback te vragen aan de docenten. Docenten geven gericht

feedback op de gedragsverwachtingen die de student heeft gekozen. Op deze manier zijn de studenten zelf aan zet om aan hun beroepshouding te werken en krijgen ze tussentijds feedback op hun handelen. Studenten geven aan dat ze het een prettige manier vinden om feedback te vragen. Het geeft hen overzicht wat ze nog beter kunnen doen. 60% van de studenten geeft aan dat het houdingsboekje heeft geholpen om aan de beroepshouding te werken. Zelfs studenten die geen negatief studieadvies hadden, vroegen om een houdingsboekje. Feedback krijgen vinden ze dus prettig.

CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN

Docenten reageren in het algemeen positief over SWPBS. Zij merken een positieve verandering in het gedrag van de studenten. Studenten geven aan het prettig te vinden dat alle docenten dezelfde regels hanteren en dat er duidelijkheid is. Uitdagingen liggen nog op het gebied van het aanleren van de gedragsverwachtingen. Bij de

Bronvermelding

1. Kennisrotonde. (2018). *Bevordert de inzet van Schoolwide Positive Behavior Support (SWPBS) het studiesucces van studenten in het mbo?* (KR. 418) Den Haag: Kennisrotonde.
2. Nelen, M., Das, T., Blonk A., Reijnders, I., Baard M., Leeuwen van E., & Albrecht, G. (2016). De vijf pijlers van SWPBS anno 2016. *Tijdschrift voor Orthopedagogiek* (55), 484-493.
3. Horner, R. H., Sugai, G., & Anderson, C. M. (2010). Examining the Evidence Base for School-Wide Positive Behavior Support. *Focus on Exceptional Children*, 42(8), 1-14.
4. Stevens, J. (z.d.) Draagvlak creëren binnen jouw team of organisatie. Geraadpleegd op 19 juni 2024 van www.desteven.nl.

start van het schooljaar wordt dit enthousiast opgepakt bij alle vakken. Echter ervaren docenten dat ze er in het tweede deel van het schooljaar minder expliciete aandacht aan geven. Daarnaast vinden docenten het lastig om positief gedrag te bekrachtigen. Een effectieve manier van belonen die past bij de mbo-student hebben zij nog niet gevonden. De komende drie schooljaren investeren de drie teams Dienstverlening niveau 2 in volledige implementatie van SWPBS en het borgen van de aanpak in de opleidingen. Als dit gelukt is, onderzoeken de teams ook of SWPBS effect heeft op de leerresultaten van hun studenten. ■

- ANOUK BRAAKHUIS, MSC., DOCENT-ONDERZOEKER VERSTERKEN LEERPROCES/DOCENT NEDERLANDS (ABRAAKHUIS@ROCVANTWENTE.NL)
- DR. INGE ZWEERS, PRACTOR VERSTERKEN LEERPROCES (IZWEERS@ROCVANTWENTE.NL)

